Алеся Шпаченко

ОСОБЛИВОСТІ БАЛАД Г. А. БЮРГЕРА

Балада (провансальськ. balada, від ballar – танцювати, або лат. ballo – танцюю) – найменування декількох вельми різних поетичних жанрів. У загальному вигляді представляє жанр ліричної поезії, що несе оповідний характер. За розміром – твір середньої форми. Балада виникла з народної танцювальної пісні любовного змісту. З Франції вона перекочувала до Італії, де в поезії Данте і Петрарки строфа балади сформувалася під впливом канцони і втратила танцювальний рефрен. У XIV ст. балада досягла розквіту в придворній поезії Франції: 3 строфи на рими, присвячення і рефрен. Ця форма вимагала витонченої техніки. У XV ст. її розвивав Франсуа Війон.

Засновником жанру літературної балади у німецькій поезії був Готфрід Август Бюргер, що належав до руху «Буря і натиск».

Відповідно до особливостей жанру, події в баладі не мали розгалуженого характеру, вони будували за принципом повторення, емоційно зростаючої циклічності, згідно із народною поетикою. Забарвленість балади трагічними чи комічними тонами не мало принципового значення. Балада – напрочуд відкритий жанр, вона може доповнюватись й іншими елементами; але, позбавлена притаманних фольклору наївної повчальності чи прийому повтору, може переростати в літературну поему. Балада – не винятково німецький жанр, хоча далеко не кожна література може похвалитися наявністю жанру народної або літературної балади в народному стилі.

Трагічне у баладі – звичайно важливе (злочин, жертва, лихо), виявляється не тільки у вчинках персонажів (вбивство, катування, загибель), але і в особливостях їх душевних настроїв (розкаяння, страх, благання, розбита любов, відчай).

Звернення до жанру балади пов’язано у Бюргера з наполегливим прагненням утвердити в поезії традиції усної народної творчості. Від геттінгенців його відрізняло сміливе і нешанобливе ставлення до релігії, просвітницьке вільнодумство (сатирична балада «Пані Шніпс», 1777), відверте зображення плотської земної любові, гостре трактування соціальних і політичних тем «Дворянин і селянин», балада «Дикий мисливець», «Розбійний граф».

Бюргер використовуючи фольклорні традиції, створив новий для німецької літератури жанр серйозної балади, що відрізнялася драматизмом, патетикою, соковитим народним колоритом.

За тематикою балади Бюргера можна поділити на: 1) соціально-політичні – «Дворянин і селянин», балада «Дикий мисливець», «Розбійний граф», «Дочка священика з Таубенхайна» (історія дітовбивця), «Лицар-розбійник», «Імператор і абат»; 2) лірико-драматичні – «Леонора», «Дочка

священика з Таубенхайна», «Ленора і Бландіна», «Граф Вальтер» (пер.); 3) побутові – «Корова», «Пісня про хороброго чоловіка». Фантастичні мотиви присутні в «Ленорі», «Дикому мисливцеві», «Пані Шніпс».

Баладам Бюргера характерна проста мова, стилізація народної поезії (повтори, вигуки, звуконаслідування), динамізм. У них органічно поєднуються поетика народної пісні і «штюрмерська» поетика. Свої естетичні погляди Бюргер найповніше виразив у статті «Про народну поезію» (1776).

Баладний хронотоп представлений не тільки часом, але і художнім простором. Всі елементи цього простору обумовлені народно-поетичним, фольклорним корінням літературної балади.

Особливість баладного хронотопу полягає в тому, що він є загальною культоролічною міфологемою, яка (за винятком, мабуть, епічного часу, орієнтованого на національний легендарно-історичний матеріал), однаково представлена, як в німецькій, так і в російській літературній баладі.

Балада «Пісня про сміливця» написана у розмірі 4 стопного ямбу, з чоловічими клаузулами, в ударному схвильованому ритмі. Своєрідність вірша заснована на ритмічному малюнку, емоційності, пісенних прийомах.

Художні особливості: 1) порівняння: «Как звук органа, как звон колокола», «Как будто волк стадо спугнул»; 2) анафора – повторення початкових елементів речення: «Быстро граф прискакал/ Теплый влажный ветер подул с южного моря,/ И просвистел по Швейцарии, пасмурный и влажный»; 3) метафора (уособлення): «ветер просвистел», «завивал шторм»; 4) паралелізм – 3-й куплет.

Стиль балади простий, загальнодоступний, стилізований під народний. Стилізація здійснюється декількома прийомами: вживанням простонародних слів («домишко, зеваки, коловорот»); народних виразів («уходит душа в пятки»); простонародних вигуків («Эй, эй! Живей решайся»); рефреном (у закликах, що повторюються скаргах і образи глиб, що наближаються); в простонародних героях (митник, селянин, роззяви, митар); деталях народного побуту (рибальський човен, блуза, будиночок).

Динаміка дії передана не тільки складом самого вірша, побудовою фраз, повторами, що відображають хвилі стихії – вона передається і стилістичними засобами: виразними дієсловами стрімкої дії і підвищеної експресії: просвистав, летіли, злякав, ламав, волав, кричав, зривала, стрибає).

Творчість Бюргера сприяла підйому національної самосвідомості, відіграла важливу роль у формуванні німецької літератури, відкривши їй живу стихію народної творчості, збагативши новим демократичним змістом, художніми засобами і при цьому митець зберіг гуманістичний пафос просвітництва, його критичний дух, демократизм та антифеодальні тенденції. Бюргер та представники руху «Бурі і натиску» стали

натхненними прикладами для романтиків багатьох країн.

Список використаних джерел:

1. Вишневський К. Д. Балладная строфа. Проблемы теории стиха / К. Д. Вишневський. – Л., 1984. – С. 234.
2. Гердер И. Г. Избранные сочинения / И. Г. Гердер. – Л., 1955. – С. 412.
3. Жирмунский В. Д. Очерки по истории классической немецкой литературы / В. Д. Жирмунский. – Л., 1972. – С. 322.